

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1978/57

Karar Sayısı:1978/48

Karar günü:24/10/1978

Resmi Gazete tarih/sayı:28.2.1979/16564

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun" un 7. maddesinin (A) bendinde yer alan ".....müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerin, dışarda geçirecekleri 1/3 süre, çevrilen bu cezaları üzerinden..... yapılır" biçimdeki kuralın Anayasanın 12. maddesine aykırı olduğu öne sürülerek iptali istenmiştir.

I. OLAY :

Sanığın kasten adam öldürmek suçundan Türk Ceza Kanununun 449/1. maddesi uyarınca müebbet ağır hapis cezasıyla mahkûmiyetine dair Alanya Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 22/12/1969 günlü, Esas : 1969/14 ve Karar : 1969/95 sayılı hüküm Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 31/12/6970 günlü, 524/3747 sayılı ilâmıyla kesinleşmiştir.

Türk Ceza Kanununun 13. maddesinin son fıkrasına göre, otuzaltı yıl üzerinden hesabedilerek muvakkat ağır hapsin bağlı olduğu koşullar altında geçmesi gereken bu ceza, tutuklamanın yapıldığı 27/9/1968 gününden başlanarak çektirilmekte iken "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun" 18/5/1974 gününde yürürlüğe girmiştir.

Bu Yasanın yürürlüğe girdiği günlerde, cezasını Adana Kapalı Cezaevinde çekmekte olduğu anlaşılan hükümlü hakkında Türk Ceza Kanununun 449/1. maddesine dayanılarak hükmedilen müebbet ağır hapis cezası, Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/5/974 günlü, Müh, 1974/210 ve Mut. 1974/210 sayılı Kararı ile; 15/5/1974 günlü, 1803 sayılı Af Yasasının 1/D. maddesinin uygulanması sonucunda 24 yıl ağır hapse çevrilmiş, "aynı yasa gereğince yekûn cezadan, cezanın 1/3 ü meşruten tahliyeden istifade edeceği cihetle 1/3 ü olan 8 yıl tenzili ile bakiye 16 yıl ağır hapis cezasının infazı ve 27/9/1968 tarihinde tevkif edilerek cezaevinde bulunduğu anlaşıldığından tevkif tarihine 16 yılın ilâvesiyle 27/9/1984 tarihinde meşruten tahliyesi ve bu tarihe kadar infazın devamı..... " da ayrıca kararlaştırılmıştır.

Daha sonra, 5/6/1974 ve 5/11/1975 günlerinde Adana ve Sivas Cumhuriyet Savcılıklarınca ayrı ayrı düzenlenen ve 27/9/1984 gününde şartla salıverilmeyi ön gören müddetnamelere göre hükmün yerine getirilmesine devam edilmekte olduğu sırada Adana Kapalı Cezaevi Müdürlüğü aracılığı ile Adana Cumhuriyet Savcılığına başvuran hükümlü, 20/6/1978 günlü dilekçesinde; 1803 sayılı Af Yasasının 7/A. maddesinde yer alan ve bu yasadan yararlanıp, müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin, çevrilen bu cezaları üzerinden hesabedileceğine ilişkin bulunan kuralın Anayasanın 12. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüş, bu nedenle Anayasa Mahkemesine başvurulmasını istemiştir.

Adana Cumhuriyet Savcısı ise, bu başvuru üzerine, Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına gönderdiği 20/6/1978 günlü, 1978/14 sayılı yazıda; ileri sürülen Anayasaya aykırılık savını yineleyerek hükümlünün istemi doğrultusunda işlem yapılmasını önermiştir.

Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi de; 15/5/974 günlü, 1803 sayılı Af Yasasının 7. maddesinin (A) bendinde yer alan ve bu yasadaki yararlanıp, müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 süresinin, çevrilen bu cezaları üzerinden hesabedileceğine ilişkin bulunan kuralın yasa önünde eşitlik ilkesi yönünden Anayasaya aykırılığı savını ciddi bularak bu kuralın iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına 23/6/1978 gününde oybirliğiyle karar vermiştir.

III. METİNLER :

1. İptali istenen yasa kuralı :

15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun "un itiraz konusu kuralı da içeren 7. maddesinin (A) bendi şöyledir :

"Madde 7.- A) Bu kanundan yararlanıp, ölüm cezaları 30 yıl ağır hapse ve müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 süre, çevrilen bu cezaları üzerinden; muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da, bu kanundan yararlananların şartla salıverilmelerinde ise, dışarda geçirecekleri 1/3 süre, af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden yapılır. Şartla salıverilmede 647 sayılı Cezaların infazı Hakkındaki Kanunun değişik 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen iyi hallilik ile, ikinci fıkrasında öngörülen şartlar, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki süre için aranmaz."

2. İlgili yasa kuralları :

a) Türk Ceza Kanununun değişik 13. maddesinin son fıkrası şöyledir :

"Madde 13.-

Müebbet ağır hapis cezası otuzaltı sene üzerinden hesap edilerek muvakkat ağır hapsin tabi olduğu şartlar altında geçer."

b) 13/7/1965 günlü, 647 sayılı Cezaların infazı Hakkında Kanun'un 3/5/1973 günlü, 1712 sayılı yasa ile değişik 19. maddesi şöyledir :

"Şartla salıverilme :

Madde 19.- Muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 2/3 ünü ve müebbet ağır hapse 24 yılını çekmiş olup da Tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğinde bulunanlar talepleri olmasa dahi şartla salıverilirler.

Cezaların infazı sırasında, ceza infaz kurumlarından firar etmiş olanların yukardaki fıkra hükmünden yararlanabilmeleri için, muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 4/5 ini, müebbet ağır hapse 30 yılını çekmiş olmaları şarttır.

Yukardaki nisbetlerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı günler de hesaba katılır.

Şartla salıverilmeyi gerektirir mahiyette cezaevi idaresi tarafından verilen gerekçeli mütalâa, hükmü veren mahkemeye, hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa, hükümlünün bulunduğu yerdeki hükmü veren mahkeme derecesinde bulunan mahkemeye tevdi edilir. Mahkeme bu mütalâayı uygun görürse şartla salıverilme kararı derhal yerine getirilir.

Mahkeme şartla salıverilmeyi uygun görmediği takdirde gerekçesini kararında gösterir.

Bu karara karşı hükümlü, vekili, kanunî mümessili veya Cumhuriyet Savcısı tarafından acele itiraz yoluna başvurulabilir.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalarının bu Kanunun 8 inci maddesinin 1, 2 ve 3 üncü bentlerine göre infazına karar verilenler şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Şartla salıverilmiş olan hükümlüler hakkında şartla salıverilme süresinin sonuna kadar Türk Ceza Kanununun 28 inci maddesinin 3 ve 4 üncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Şartla salıverme, hükümlünün iktidarı nisbetinde şahsî hakları tazmin etmesi şartına talik edilebilir."

c) 13/7/1975 günlü, 647 sayılı Yasaya 1/6/1978 günlü, 2148 sayılı Yasayla eklenen Ek 2. madde şöyledir :

"Ek Madde 2.- Hükümlülerin yarı açık veya açık cezaevlerine seçilmelerine karar verme işlemi, Adalet Bakanlığınca her yılın Ocak ayı içerisinde tespit edilerek Cumhuriyet Savcılıklarına bildirilen şartla salıverilme tarihine göre yapılır. Bakanlıkça bildirilen bu tarih aşılmamak ve kapalı kurumlarda çalışanlara öncelik tanınmak kaydıyla, 9, 10 ve 11 inci maddeler gereğince tabi tutulacakları müşahadeleri sonucu yarı açık veya açık müesseselere naklolunan hükümlülerin; anılan müesseselerde kaldıkları her ay için 6 gün, 19 uncu maddenin 1, 2 ve 3 üncü fıkralarına göre tespit edilecek şartla salıverilme tarihlerinden indirilmek suretiyle şartla salıverilme işlemi yapılır.

Kapalı infaz kurumlarında bulunanlardan yarı açık veya açık infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanıp da olanak sağlanamaması sebebiyle naklolunamayanlar ile aynı nitelikleri haiz oldukları halde yaş ve bedeni kabiliyetleri itibarıyla çalışma şartlarına intibak edemeyecekleri tespit edilenlerin, iktisap ettikleri hak tarihinden sonra kapalı kurumlarda geçirecekleri süreleri de yarı açık veya açık müesseselerde geçmiş sayılır.

1 ve 2 nci fıkralardaki indirimden yararlananların, yarı açık veya açık kurumlara ayrılmalarına ilişkin idare kurulu kararından önce tutuklu ve hükümlü olarak çalışmak veya çalışmak isteyip de çalıştırılmasına olanak sağlanamaması suretiyle veya yaş ve bedeni kabiliyetleri itibarıyla çalışamayanların, iyi hallilikle geçirdikleri günler, 1 nci fıkradaki indirime esas sürelerine eklenir.

Her iki halde de yapılacak indirimlerde 1 aydan az süreler hesaba katılmaz.

Şartla salıverilmenin geri alınmasına karar verilmesi halinde, bu kararla birlikte 1, 2 ve 3 üncü fıkralar gereğince yapılan indirim de geri alınmış olur.

Yarı açık veya açık müesseselerden ve 2 nci fıkrada belirtilen nitelikleri haiz olduğu halde kapalı müesseselerden firar edenlerle, en az iki defa kapalı cezaevlerine iade edilenler veya yarı açık veya açık cezaevlerinden kapalı kurumlara iadeyi gerektiren hareketleri sebebiyle 2 nci fıkraya göre kazandıkları hakları en az iki defa kaybedenler; evvelce yarı açık veya açık müesseselerde veya bu kurumlara ayrılmaya hak kazandıkları tarihten sonra kapalı cezaevlerinde geçirdikleri süreler dahil hiçbir surette indirimden yararlanamazlar."

3- Dayanılan Anayasa Kuralı :

"Eşitlik :

Madde 12.- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

IV. İLK İNCELEME : , .

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında; itiraz yoluyla başvuran mahkemenin Anayasaya aykırılığını öne sürdüğü yasa metni, konu ile ilgili öteki metinler, itiraz nedenlerini içeren gerekçeli mahkeme kararı ve ekleri okunup incelendikten sonra aşağıda belirtilen konular üzerinde durulmuştur.

Anayasa'nın değişik 151. maddesinde; bir davaya bakmakta olan mahkemenin, uygulanacak bir yasanın hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varması halinde, iptal istemiyle, Anayasa Mahkemesine başvuracağı ve bu konuda verilecek karara kadar davayı geri bırakılacağı kuralı yer almıştır :

22/4/1962 günlü, 44 sayılı "Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve yargılama Usûlleri Hakkında Kanun"un aynı konuyu düzenleyen 27. maddesi de bu kuralı yinelemektedir.

Anayasaya aykırılık sorununun Anayasa Mahkemesine iletilmesi yolunu mahkemelere açık tutan bu kural, itiraz yoluna başvuran mahkemenin elinde yöntemince açılan ve bakılmakta olan bir davanın bulunmasını zorunlu kılmaktadır.

Anayasaya aykırılığı öne sürülen yasa hükümlerinin bu davada uygulanma durumunda olması ve mahkemenin aykırılık savını ciddi bulması, ya da kendiliğinden o hükümleri Anayasaya aykırı görmesi ise itiraz yoluyla Anayasaya uygunluk denetiminin öteki koşullarını oluşturmaktadır.

Mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın bulunup bulunmadığı konusunun incelenmesine bu nedenle öncelik tanınması gerekmektedir.

Genel anlamda dava; yasalarda gösterilen yöntemlere uyularak yargı yerlerine getirilen işlerden ve orada çözülmesi gereken uyuşmazlıklardan oluşmaktadır. Mahkeme önüne getirilen iş hükme bağlanmış ve uyuşmazlık çözülmüş ise, Anayasaya uygunluk denetimi yönünden bakılmakta olan bir davanın varlığından artık söz edilemeyecektir. Bu bakımdan, sonuçlanmış bulunan asıl ceza davasını da, hükmü veren mahkemenin bakmakta olduğu bir dava olarak nitelendirmeye olanak yoktur.

Ancak, cezanın yerine getirilmesi sırasında, hükümlü ile Cumhuriyet Savcısı arasında, örneğin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesinde belirtilen türden bir uyuşmazlık doğarsa, bu uyuşmazlığın çözülmesi için, aynı yasanın 405. maddesine dayanılarak karar verilmesi konusunun mahkemeye getirilmesi, ya da çözülmesi gereken bir uyuşmazlıkla ilişkili olsun olmasın, bir mahkûmiyet hükmünün yorumunda veya belirlenen cezanın hesabında duraksamaya düşüldüğünden söz edilerek, yahut cezanın bir bölümünün ya da tümünün yerine getirilmesi gerekmeceği savı ileri sürerek doğrudan doğruya hükümlü veya Cumhuriyet Savcısı tarafından bu konuda mahkemeden bir karar istenmesi halinde, o mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın varlığı kabul edilmelidir.

Bu bakımdan, Anayasanın değişik 151. maddesindeki "dava" deyimini, usûl hukukundaki dar anlamıyla değil, geniş olarak, mahkemelerin yasalara göre çözmekle ödevli oldukları uyuşmazlıklar ve karara bağlamakla yükümlü bulundukları işler anlamında yorumlamak; iptal davası yoluyla denetime bağlı tutma süresi geçmiş bulunan yasalardan Anayasaya aykırı olanları ayıklamayı ve bu nitelikteki yasaların davanın taraflarına uygulanmasını önlemeyi amaçlayan itiraz yoluyla Anayasaya uygunluk denetiminin belirlenen işlevine de uygun düşmektedir.

Yapılan açıklamaların ışığı altında, itiraz yoluna başvuran Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin elinde bulunan işin, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesinde yazılı öğeleri içeren bir dava niteliğinde olup olmadığı soruna gelince :

4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunun 402. maddesi; "Bir mahkûmiyet hükmünün tefsirinde veya tayin olunan cezanın hesabında tereddüt edilir yahut cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği iddia olunursa" bu konuda mahkemeden bir karar isteneceğini, aynı Yasanın 405. maddesi de; cezanın yerine getirilmesi sırasında 402., 403. ve 404. maddelere göre mahkemeden alınması gereken kararların duruşma yapılmaksızın verileceğini öngörmektedir.

Kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş bulunan bir mahkûmiyet hükmünün açıklanması doğrultusunda, yapılan bu tür başvuruların Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesine uygun olarak açılmış ikincil nitelikteki davaları oluşturacağı kuşkusuz ise de; Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin elinde bulunan iş, hükümlü ya da Cumhuriyet Savcısı tarafından ortaya çıkarılmış, hükmün yerine getirilmesine ilişkin bir uyuşmazlığı kapsamadığı gibi, bu işin, mahkûmiyet hükmünün yorumu veya cezanın hesabı yönünden hükümlü ya da Cumhuriyet Savcısında beliren gerçek anlamda bir duraksamanın giderilmesi istemiyle de ilgisi olmadığı açıktır.

Gerçekten, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesi kapsamına giren davalarda ya mahkûmiyet hükmünün yorumunda, ya da belirlenen cezanın hesabında bir duraksama yahut cezanın bir bölümünün ya da tümünün yerine getirilmesi gerekmeyeceği yolunda bir sav söz konusudur.

Oysa hem hükümlünün 20/6/1978 günlü dilekçesi, hem de Adana Cumhuriyet Savcılığının 20/6/1978 günlü, 978/14 sayılı yazısı bu anlamda bir içerik taşımamakta ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesinin öngördüğü doğrultuda bir karar verilmesi istemini kapsamamaktadır.

Alanya Ağır Ceza Mahkemesinin 22/12/1969 günlü, Esas : 1969/14, Karar : 1969/95 sayılı kararı ile müebbet ağır hapis cezasına mahkûm edilen ve söz konusu mahkûmiyet hükmünün Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 31/12/1970 günlü, 524-3747 sayılı ilamıyla onanarak kesinleşmesinden, bu arada 1803 sayılı Af Yasasının 18/5/1974 gününde yürürlüğe girmesinden sonra Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/5/1974 günlü. Müh. 1974/210 ve Mut. 1974/210 sayılı karar ile müebbet ağır hapis cezası 1803 sayılı Yasanın 1 /D. maddesi uyarınca 24 yıl ağır hapse çevrilen, 24 yıl süreli ağır hapis cezasının üçte biri olan sekiz yılın şartla salıverilmeden faydalanma süresi olarak bu cezadan düşülmesi sonucunda geriye kalan 16 yıl ağır hapis cezasının yerine getirilmesi ve 27/9/1968 gününde tutuklandığı göz önünde tutularak 27/9/1984 gününde şartla salıverilmesi, ayrıca kararlaştırılan hükümlünün, Adana Kapalı Cezaevi Müdürlüğü aracılığı ile Adana Cumhuriyet Savcılığına gönderdiği 20/6/1978 günlü dilekçede şöyle denilmektedir :

"Ben Alanya Ağır Ceza Mahkemesinin 1969/14 Esas ve 95 Karar sayılı ilamıyla (.....) 22/12/1969 tarihinde müebbet hapis cezasına mahkûm oldum ve halen Adana Kapalı Cezaevinde cezamı çekiyorum.

Müebbet hapis cezam 1803 sayılı Af Kanunu ile 24 yıl hapis cezasına çevrildi ve aşağıda değineceğim şekilde bu yasanın meşruten tahliye hükümleri uygulanması sebebiyle 4 yıl fazladan hapis yatmaktayım.

11/6/1978 günlü Resmî Gazete'de ilân edilerek yürürlüğe giren ve İnfaz Kanununu değiştiren 2148 sayılı Yasanın uygulanması halinde 1 yıl için 72 gün istifade düşünülürse çok yakın bir zamanda tahliye edilmem mümkündür.

Ancak bunun için 1803 sayılı Af Yasasının halen yürürlükte bulunan 7/A maddesinin Anayasaya aykırı olduğunu, bu maddenin kendi içinde müebbet hapis cezalarına çarptırılan kişilerle sair cezalara çarptırılan kişiler arasında farklılık ve ayrıcalık gözetip aynı zamanda TCK. nun 19. maddesindeki meşruten tahliye hükümlerine ters düşmesi bakımından Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi ve bunun için de emsal mahkemenin buna inanması gerekmektedir.

Şöyle ki;

1803 sayılı Af Yasasının 7/A maddesi aynen :

(Bu kanundan yararlanıp, ölüm cezaları 30 yıl ağır hapse ve müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 süre, ÇEVRİLEN BU CEZALARI ÜZERİNDEN;

Muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da, bu kanundan yararlananların şartla salıverilmelerinde ise, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre:

AF İLE YAPILACAK İNDİRİMDEN ÖNCEKİ ESAS CEZA MİKTARI ÜZERİNDEN yapılır) denilmektedir. Müebbet cezalarla sair cezalar arasındaki bir indirim farklılığı kişinin Anayasada yazılı eşitlik ilkesine aykırı olarak ayrıcalık tanınmak suretiyle farklı işleme tabi tutularak mağdur olması sonucunu doğurmaktadır.

Misal : $36/3 = 12$

$24/3=8$

$12- 8 = 4$

Bu suretle 12 yıllık meşruten tahliye indiriminden faydalanacağım yerde 8 yıllık indirim uygulaması sebebiyle 4 yıl kaybetmiş bulunuyorum.

Ayrıca TCK. nun 19/1, 2, 6. fıkralarında meşruten tahliye hususundaki genel ilkeler genel kanunla düzenlenmiş olmasına rağmen 1803 sayılı Af Yasasının 7/A maddesine aykırı düşmektedir.

Çünkü TCK. 19/6. maddede, mahkûm oldukları müebbet ağır hapis cezasının 24 yılını iyi halle geçiren hükümlüler hakkında meşruten tahliye uygulanır sarahati müebbet ağır hapse 36 yıl üzerinden hesaplanan ağır hapis cezasının 12 yılının indirilmesini öngörmektedir.

İlâmımın ve düzenlenen Müddetnamelerin incelenmesinden bu sonucun çıkacağı aşîkârdır.

Benim gibi Türkiye'de binlerce mahkûm muhtelif cezaevlerinde bir çok maddeleri Anayasa Mahkemesince bir çok defalar iptal edilen, fakat her nasılsa müracaat yokluğu sebebiyle Anayasa Mahkemesine götürülmeyen 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesinin iki cümlesi arasındaki ayırıcı ve farklılık niteliğindeki ve ayrıca bu maddenin T. C. K. nun 19. uncu maddesindeki meşruten tahliye hükümlerine ters düşmesi sebebiyle 4 yılını kaybetmiş ümitle beklemektedir.

Yüksek Mahkemenin gerekli hassasiyeti göstererek bu hükmün Anayasaya aykırı bulunması sebebiyle yetkili mercie aksettireceğine inancım tamdır.

C. M. U. K. nün infazda tereddüt hükümlerine dayanılarak mahkemesinden bu yönde bir karar alınmasını saygıyla arz ve talep ederim."

Açıkça görülmektedir ki bu başvuruda, yalnız, 1803 sayılı Af Yasasının 7. maddesinin (A) bendinde yer alan ve bu yasadan yararlanıp, müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse

çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin, çevrilen bu cezaları üzerinden hesabedileceğine ilişkin bulunan kuralın yol açtığı mağduriyetten söz edilmekte, aynı bentte yer alan ve muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da, bu yasadaki yararlananların şartla salıverilmelerinde ise, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin, af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden hesaplanmasını öngören kural karşısında müebbet ağır hapis hükümleri ile ilgili kuralın yasa önünde eşitlik, ilkesini zedelediğine ve bu nedenle Anayasaya aykırı olduğuna değinildikten sonra Anayasa Mahkemesine başvurulması istenmektedir.

Hükümlünün dilekçesinde Alanya Ağır Ceza Mahkemesinin 22/12/1969 günlü, Esas : 1969/14 ve Karar : 1969/95 sayılı kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün ve Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 30/5/1974 günlü, Müh. 1974/210 ve Mut. 1974/210 sayılı kararın yorumundan veya bu kararlarla belirlenen cezanın hesabında duraksamaya düşüldüğünden söz edilmediğine yahut cezanın bir bölümünün ya da tümünün yerine getirilmesi gerekmeyeceği savına yer verilmediğine göre bu dilekçe Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesiyle mahkemeden istenmesi öngörülen kararın ve bu amaçla açılması gereken davanın yasal dayanağını oluşturmamaktadır.

Hükümlünün anlam ve kapsamı belirgin bulunan dileğini ve dayandığı gerekçeyi bütünüyle benimseyen Adana Cumhuriyet Savcısı da 20/6/1978 günlü, 978/14 sayılı yazısında konuya ilişkin düşüncelerini şöyle açıklamaktadır :

"Hükümlü dilekçesinde, 1803 sayılı Af Yasasının 7/A maddesinin müebbet hapis cezalarında meşruten tahliye hükümlerinin uygulanmasıyla sair hapis cezalarında meşruten tahliye hükümlerinin uygulanması arasındaki fark nedeniyle Anayasanın temel ilkelerinden olan eşitlik ve ayrıcalık yaratılmaması temel hakkının bu kanunda yanlış uygulanması sebebiyle mahkemenin bu durumu nazara almasını istemektedir.

1803 sayılı Af Yasasının 7/A maddesi 36 sene üzerinden hesaplanan müebbet hapislerde 12 yıllık ağır hapis af indiriminden sonra kalan 24 yıl üzerinden 1/3 meşruten tahliye indirimi tanımakta ve müebbet ağır hapis cezalarına mahsus aleyhte ayırıcı bir nisbet tanımaktadır.

Buna mukabil aynı Kanunun 2. maddesi sair hapis cezalarında bu indirimin af uygulamasından önceki cezanın tamamı üzerinden meşruten tahliye indirimini kabul etmekte ve bu sebeple bu hükümlü meşruten tahliyeden sair cezalar gibi 12 yıl indirim istifadesi olacak iken ve bu durum TCK. nun 19. maddesine uygun bulunmasına rağmen 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesinin birinci cümlesine göre sadece 8 yıl indirim yapılmış olmakla 4 yıl aleyhe bir sonuç doğurmaktadır.

Anayasamızın temel hak ve özgürlükler bölümünde kişilere farklılık ve ayrıcalık yapılamıyacağı yazılı olmasına göre 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesinin birinci ve ikinci cümleleri birbirine zıt hükümler taşıdığı gibi ayrıca bu yasanın anılan maddesinin birinci cümlesi TCK. nun 19. maddesindeki genel meşruten tahliye hükümlerinin uygulanmasına ilişkin 6. bendine de aykırı düşmektedir.

Bu sebeplerle infazda tereddüte düşülmüş bulunması sebebiyle Yüksek Mahkemenin infaz evrakını da dilekçeyle birlikte inceleyerek bu hususta Anayasaya aykırılık kararı verilmek üzere ilgili evrak ilişikte sunulmuştur."

22/12/1969 günlü, Esas: 1969/14 ve Karar: 1969/95 sayılı mahkûmiyet hükmü ile Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 30/5/1974 günlü, Müh. 1974/210 ve Mut. 1974/210 sayılı kararın yorumu gerektirmeye ve duraksamaya yol açmayan açık içeriğine karşın, hükümlünün dilekçesinde yazılı olduğu üzere, bu yazıda da, mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesinde duraksamaya düşüldüğünden soyut biçimde söz edilmesi ve duraksamaya yol açan somut nedenler

yerine 1803 sayılı Yasanın 7. maddesinin (A) bendinde yer alan müebbet ağır hapis hükümlüleri ile ilgili kuralın Anayasaya aykırılığını belirleyen somut nedenlerin açıklanmasıyla yetinilmesi hükmün açıklanmasına ilişkin bir davanın varlığından söz edilmesini engellemektedir.

1803 sayılı Af Yasasının 7. Maddesinin (A) bendi, gerçekten, bu yasadan yararlanıp, müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerle muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da bu yasadan yararlananları birbirinden açıkça ayırmış, birinci gruba girenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin, çevrilen bu cezaları üzerinden; ikinci grubu oluşturanların şartlı salıverilmelerinde ise, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin, af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden hesaplanacağını hükme bağlamış bulunmaktadır.

Hükümlünün 20/6/1978 günlü dilekçesi ile Adana Cumhuriyet Savcısının 20/6/1978 günlü, 978/14 sayılı yazısı ve ileri sürülen Anayasaya aykırılık savlarının ciddi olduğu kanısına varan Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/6/1978 günlü. Mut. 69 sayılı başvurma kararı 1803 sayılı Yasanın 7. maddesinin (A) bendi ile çelişip çatışmadığına göre, 1803 sayılı Yasanın halen yürürlükte bulunan 7/A maddesinin bir bölümünün iptaline ilişkin istemlerin 22/12/1969 günlü, Esas : 1969/14 ve Karar : 1969/95 sayılı kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü ile 30/5/1974 günlü, Müh. 1974/210 ve Mut. 1974/210 sayılı kararın yorumunda veya belirlenen cezanın hesabında duraksamayı yahut bu cezanın bir bölümünün ya da tümünün yerine getirilmesi gerekmeyeceği savını da içerdiği düşünilemeyecektir. İtirazcı mahkemeye yapılmış böyle bir başvurma ise, hukuksal açıdan bir dava olarak nitelendirilemez.

Nitekim, itiraz yoluna başvuran mahkeme de 1803 sayılı Af Yasasının 7. maddesini, bu yasanın yürürlüğe girdiği 18/5/1974 gününden hemen sonra, yukarıda belirlenen açık anlamı doğrultusunda uygulayarak, 30/5/1974 günlü, Muh. 1974/210 ve Müt. 1974/210 sayılı kararında; bu yasanın 1/D. maddesinden yararlandırılıp müebbet ağır hapis cezası 24 yıl ağır hapse çevrilen hükümlünün şartlı salıverilmesinde, dışarda geçireceği 1/3 süreyi, çevrilen bu cezası üzerinden hesaplayarak 24 yıl ağır hapis cezasının üçte biri olan 8 yılın bu cezadan düşülmesi yoluyla geri kalan 16 yıl ağır hapis cezasının yerine getirilmesi sonucuna ulaşmış, bir örneği 7/6/1974 gününde hükümlüye de tebliğ edilen 5/6/1974 günlü müddetnameden de anlaşılacağı üzere, Adana Cumhuriyet Savcılığı da bu evrede aynı ilkeleri benimsemiş bulunmaktadır.

1978 yılının Haziran ayı sonlarına kadar geçen dört yıllık süre içinde sözü edilen mahkûmiyet hükmünün yorumu ve yerine getirilmesi gereken cezanın hesaplanması yönünden duraksamaya düşülmemiş ve bu cezanın bir bölümünün veya tümünün yerine getirilmesi gerekmeyeceğine ilişkin herhangi bir sav da ileri sürülmemiştir. Aslında bugün de böyle bir duraksamadan söz edilmediği ve belirtilen nitelikte bir sav öne sürülmediği, sadece 1803 sayılı Af Yasasının mahkemece daha önce uygulanmış olan 7/A. maddesinin bir bölümünün Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptali istendiği halde, Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin, itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine getirilmesine yasal olanak bulunmayan bu isteği benimseyerek Anayasa Mahkemesine başvurduğu anlaşılmaktadır.

647 sayılı Yasanın değişik 19. maddesi; hürriyeti geçici olarak bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 2/3 sini (Fırar etmişse 4/5 ünü), müebbet ağır hapiste 24 (fırar etmişse 30) yılını çekmiş olup da bu sürelerin bitiminde tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğini koruyanların istekleri olmasa bile şartla salıverilmelerini öngörmüş bulunmaktadır.

Madde, ayrıca şartla salıverme kararı alınabilmesi için; cezaevi yönetimi tarafından gerekçeli olarak düzenlenen olumlu düşüncenin, yetkili yargı yerince (hükmü veren mahkeme,

hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa, hükümlünün bulunduğu yerdeki hükmü veren mahkeme derecesinde bulunan mahkeme) uygun görülmüş olmasını da zorunlu kılmıştır.

Bu maddenin öngördüğü koşullardan hiç biri hükümlü yönünden gerçekleşmediği, daha açık bir anlatımla, hükümlülük süresinin 2/3 si henüz tamamlanmadığı, dolayısıyla cezaevi yönetimince gerekçeli düşünce düzenlemesi zamanı gelmediği, esasen hükümlünün dilekçesi de bu doğrultuda bir istemi kapsamadığı gibi, 30/5/1974 günlü, Muh. 1974/210 ve Müt. 1974/210 sayılı kararda yasal koşulları gerçekleşmemiş olmasına karşın şartla salıverme konusu da incelenip karara bağlandığı için, itiraz yoluna başvuran mahkemenin elinde 647 sayılı yasanın değişik 19. maddesinde gösterilen yöntemlere uygun olarak getirilmiş bir işin ve sözü edilen madde ile daha sonra 11/6/1978 gününde yürürlüğe konan 1/6/1978 günlü, 2148 sayılı Yasa kapsamına giren ikincil bir davanın varlığı da kuşkusuz savunulamayacaktır.

Yukarıda yapılan açıklamalar karşısında, mahkemenin elinde, Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddelerinde öngörülen anlamda bir dava bulunmadığı anlaşıldığından, ilgili belgelerin onanlı örnekleri yerine dosyanın aslının gönderilmiş olması bir eksiklik sayılmayarak, itirazın, başvuran mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekmektedir.

Ahmet Salih Çebi ek gerekçe ile bu görüşe, Şevket Müftügil, Nahit Şaçlıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu ve Bülent Olçay "Mahkemenin elindeki işin kapsadığı konu daha önce karara bağlanmış olduğundan, itirazın bu nedenle yetkisizlik yönünden reddi gerektiği" ni, öne sürerek bu sonuca katılmışlardır. Lütfi Ömerbaş ise "Mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın var olduğu ve bu bakımdan itiraz yoluna başvurmaya yetkili bulunduğu" gerekçesiyle çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

V. SONUÇ :

1- 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 27. maddesi gereğince ilgili belgelerin onanlı örnekleri yerine dosyanın aslının olduğu gibi gönderilmiş olmasının işin niteliği yönünden eksiklik sayılmadığına oybirliğiyle;

2- Mahkemenin elindeki iş 4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhameleleri Usulü Kanununun 402. maddesinde yazılı öğeleri içeren bir dava niteliğinde bulunmadığından itirazın başvuran mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine Ahmet Salih Çebi'nin ek gerekçesi ile; Şevket Müftügil, Nahit Şaçlıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu ve Bülent Olçay'ın "mahkemenin elindeki işin kapsadığı konu daha önce karara bağlanmış olduğundan, itirazın bu nedenle yetkisizlik yönünden reddi gerektiği" yolundaki değişik gerekçeleri ile, Lütfi Ömerbaş'ın "mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın var olduğu ve bu bakımdan itiraz yoluna başvurmaya yetkili bulunduğu" yolundaki karşıoyu ile ve oyçokluğu ile;

24/10/1978 gününde karar verildi.

Başkan
Şevket Müftügil

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Osman Tokcan

Üye
Ali Rüştü Aral

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Muammer Yazar

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye
Nahit Saçlıoğlu

Üye
Hüseyin Karamüstantikoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Kenan Terzioğlu

Üye
Necdet Darıcıoğlu

Üye
Bülent Olçay

DEĞİŞİK GEREKÇE YAZISI

Kararın "Olay" bölümünde de açıklandığı üzere, mahkûmiyet hükmü kesinleşip yerine getirilmekte iken 1803 sayılı Af Yasası 18/5/1974 gününde yürürlüğe girmiş ve Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/5/1974 günlü kararıyla hükümlü hakkındaki kesinleşmiş hürriyeti bağlayıcı ceza, 1803 sayılı Yasanın 1/D maddesi uygulanmak suretiyle 24 yıl ağır hapis cezasına çevrilmiştir. Adı geçen mahkeme ayrıca bu kararda hükümlünün, cezasının üçte biri olan 8 yıl meşruten tahliye süresinden yararlanacağını ve 27/9/1984 gününe kadar infazın devam etmesini ve şartla salıverilmesinin 27/9/1984 gününde yapılması gerektiğini karara bağlamıştır. Başka bir anlatımla Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi bu kararla, 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesini uygulamış, hükümlünün cezaevinde geçmesi gereken günleri ve şartla salıverilme sürelerini hesaplayarak, şartla salıverilmenin 27/9/1984 gününde yapılmasını hüküm altına almıştır.

Anayasanın 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddelerinde kurala bağlanan itiraz yolunun işleyebilmesi, ortada bir davanın bulunması Anayasaya aykırılığı öne sürülen yasa hükmünün o davada uygulanma durumunda olması, mahkemenin aykırılık savını ciddi görmesi veya kendiliğinden bu hükmü Anayasaya aykırı bulması gibi koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Oysa Mahkemece, Anayasaya aykırılığı öne sürülen 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesi hükmü daha önce ele alınmış ve 30/5/1974 gününde uygulanarak hükümlü hakkındaki infazın 27/9/1984 gününe değin sürdürülmesi ve şartla salıverilmenin bu tarihte yapılması karara bağlanmıştır.

O halde başvuran mahkeme, bu karar karşısında 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesini uygulama durumunda olmadığı için itiraz bu nedenle reddedilmelidir.

Sonuca bu gerekçe ile katılmaktayız.

Başkan
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Bülent Olçay

KARŞIOY YAZISI

15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50. Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun" un 1. maddesinin (D) bendi ile ömür boyu ağır hapis cezaları 24 yıla indirilmiş ve aynı Kanunun 7. maddesinin (A) bendi ile de bunların şartla salıverilmelerinde uygulanacak yöntemler belirtilmiştir.

Olayda ömür boyu ağır hapis cezası, yukarıda belirtilen Yasa hükümlerinin uygulanması yoluyla, 16 yıla indirilen hükümlü, Cumhuriyet Savcılığına verdiği dilekçede, 1803 sayılı Af Yasasının 7. maddesinin (A) bendinde yer alan ve bu yasadan yararlanıp ömür boyu ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartla salıverilmelerinde, dışarıda geçirecekleri 1/3 sürenin, çevrilen bu cezaları üzerinden hesap edileceğine ilişkin bulunan kuralın, Anayasanın 12. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüş ve bu nedenle Anayasa Mahkemesine başvurulmasını istemiş, Cumhuriyet Savcısı da benimsediği bu görüşle, hükümlünün isteği doğrultusunda işlem yapılması için konuyu ağır ceza mahkemesine iletmıştır.

Hükümlünün Cumhuriyet Savcılığına başvurmasının asıl nedeni, dilekçede açıkça belirtilmemiş olsa da, cezaevinde gerektiğinden daha uzun süre alıkonulması kaygısıdır.

Hükümlülerin cezaevlerinde hukuk kurallarının gerektirdiğinden fazla yatırılması olasılığı kamuya da dolayısıyla Cumhuriyet savcılarını da kaygılandırır ve bu kaygılar ancak mahkemelerce verilecek kararlarla giderilebilir.

Cumhuriyet savcısının ağır ceza mahkemesine başvurusu da bu kaygının yarattığı duraksamaya dayandırılmak gerekir. Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının 402-405. maddeleri bu kaygı ve duraksamaların giderilmesi yolunu açmış bulunmaktadır. Ağır ceza mahkemesi Anayasanın 31. maddesinde yer alan hak arama özgürlüğünü de göz önünde tutarak Cumhuriyet Savcısının istemi ile de oluşan dava üzerine bir karar vermek durumundadır.

Öte yandan asıl ilâm ile verilen cezanın çektirilmesi sırasında ortaya çıkan durumlar ile Af Yasası hükümlerinin uygulanması sonucunda belirlenen cezanın çektirilmesi sırasında ortaya çıkan durumlar arasında, Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının 402-405. maddeleri açısından, bir ayrılık olduğundan söz edilemez. 1803 sayılı Af Yasasının ilgili hükümlerinin Mahkemece daha önce uygulanmış olması hükümlünün isteğinin incelenip karara bağlanmasına engel değildir.

Bu nedenlerle Ağır Ceza Mahkemesinin elinde bakmakta olduğu bir dava vardır ve Mahkeme Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir.

Üye
Lûtfi Ömerbaş

EK GEREKÇE

Sanığın adam öldürmek suçundan ağır hapis cezasına mahkûmiyetine dair Alanya Ağır Ceza Mahkemesince verilen hüküm Yargıtayca onanmak suretiyle kesinleşmiştir.

Hükümlü bu cezasını Adana Cezaevinde çekmekte iken Cumhuriyetin 50. Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki 1803 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi hükümlü hakkında Af Yasasını uygulamış ve cezasının 24 yıla çevrilmesine ve bu ceza üzerinden şartla salıverilme sebebiyle yararlanacağı 8 yılın tenziliyle 16 yıl ağır hapis cezasının infazına ve 27/9/1984 tarihinde şartla salıverilmesine karar vermiştir.

Hükümlü, Adana Cumhuriyet Savcılığına verdiği 20/6/1978 günlü dilekçesiyle, şartla salıvermenin hesabında müebbet ağır hapis cezasının karşılığı olan 36 yılın esas alınması gerekirken Af Yasasının uygulanması sonucu bu cezanın çevrildiği 24 yılın esas alınmasının ve 1/3 nisbetindeki indirimin bu miktar üzerinden yapılmasının Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmüştür.

Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi hükümlü hakkında Af Yasasını uygulayarak cezasını 24 yıla çevirmiş, şartla salıverme gününü de karar altına almak suretiyle işi sonuçlandırmıştır. Bu karar usulen ortadan kalkmadıkça Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin, Af Yasasının dava konusu 7. maddesinin (A) bendini ikinci kez uygulaması olanağı yoktur. Bu itibarla da elinde bir davanın varlığından söz edilemez.

SONUÇ :

Bu nedenle de itirazın reddi gerekir.

Üye
Ahmet Salih Cebi

KARŞIOY YAZISI

Anayasa Mahkemesinin 1978/57 48 sayılı kararında, sayın Şevket Müftügil, Ahmet H. Boyacıoğlu ve Bülent Olçay'ın değişik gerekçe yazısına katılıyorum.

Üye
Nahit Saçlıoğlu